

AJONEUVOJEN HISTORIA

Miten sitä voidaan tutkia?

Lokakuu 2020

Mikko Pentti, Amanuenssi

Mobilia

— Automobiltrafiken. Vid Magi-
stratens sammanträde senaste måndag
anmälde sig gårdsägaren W. D. Keu-
nanen från denna stad sinna att här-
städes idka automobildrift med sin son,
E. D. Keunanen såsom chauffeur, och
företeddes för denne sijnämnde av
automobilinspektören i Helsingfors ut-
färdat intyg öfver hans kompetens att
föra och sköta en automobil.

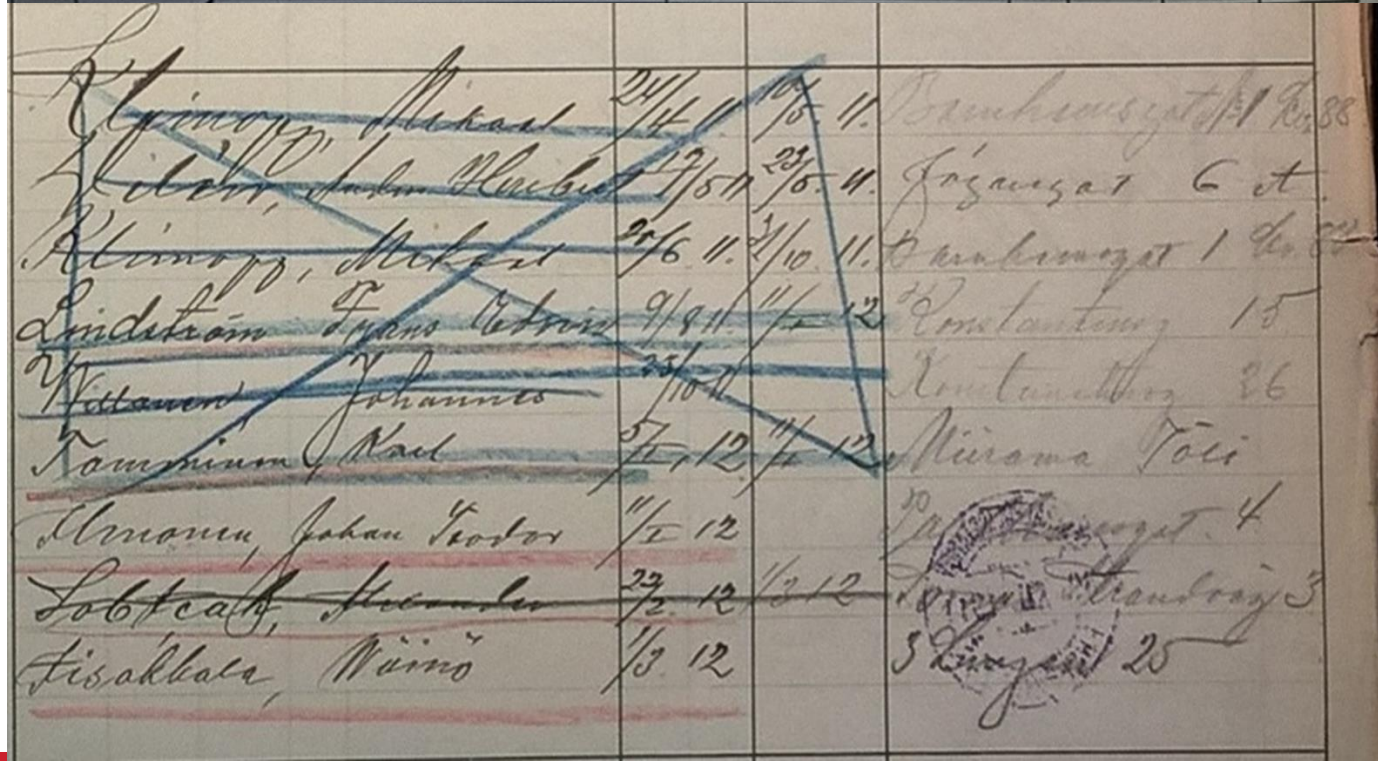
Kristiinankaupungin
ensimmäinen vuokra-auto,
Opel vm. 1914

- Rekisteröinti: 1907 Poliisilaitos / nimismies -> 1922 Lääninhallitus -> 1966 Autorekisterikeskus (ajoneuvohallintokeskus) -> 2010 Trafi (Traficom)
- Katsastus: 1907 Tarkastus- / katsastusmies -> 1941 Katsastusalue -> 1968 Autorekisterikeskus -> 1994 yksityinen katsastustoiminta
- Ajokortit: 1907 Tarkastus- / katsastusmies -> 1926 Katsastusmies ja poliisi -> 1929 Autokoulu, katsastusmies ja poliisi -> 1968 Autokoulu, Autorekisterikeskus ja poliisi
- Liikenneluvat: 1907 Maistraatti / poliisi / nimismies
- Valvonta: Poliisi / nimismies
- Poikkeusajat
  - Ensimmäinen maailmansota / sisällissota
  - Toinen maailmansota
  - Poikkeustilanteisiin varautuminen (armeija ja muut viranomaiset)

- Moottoriajoneuvojen rekisteröinti Suomessa alkoi kesällä 1907 Helsingissä.
  - 15 cm korkea rekisterinumero sijaitsi auton takana, vuokra-autoilla valkoinen mustalla pohjalla, yksityisautoilla punainen valkoisella pohjalla. Vuokra-autoissa oli lisäksi numerolla varustettu lyhty eteenpäin.
  - Poliisi velvoitettiin pitämään kirjaa automobiileista. Kirjattavia asioita olivat järjestysnumero; omistajan nimi, ammatti ja osoite; ajoneuvon katsastuspäivämäärä ja kuljettajaksi hyväksytyjen henkilöiden nimet ja osoitteet.
- Vuosittain aloitettiin uusi kirja, johon siirrettiin edellisestä vielä voimassa olleet merkinnät. Helsingin vuokra-autojen rekisterikirja on säilynyt vuodesta 1911 ja yksityisautojen vuodesta 1912 lähtien. Kirjat kuitenkin sisältävät vielä vanhempia merkintöjä katsastuspäivämääristä.

- Kirjat eivät sisällä autojen merkkejä tai teknisiä tietoja.
- Helsingin esimerkkiä alettiin noudattaa muissa kaupungeissa jo ennen ensimmäistä maailmansotaa

Att en dotter O. Helen Tillskördig passagera
automobil af Benz fabrikat, motor nummer
10.861, vid i dag Joutasen passagen befunnits vara
i tjänst med litet skick i stygar.

Borgå den 7 maj 1917
Carl Bräcklund

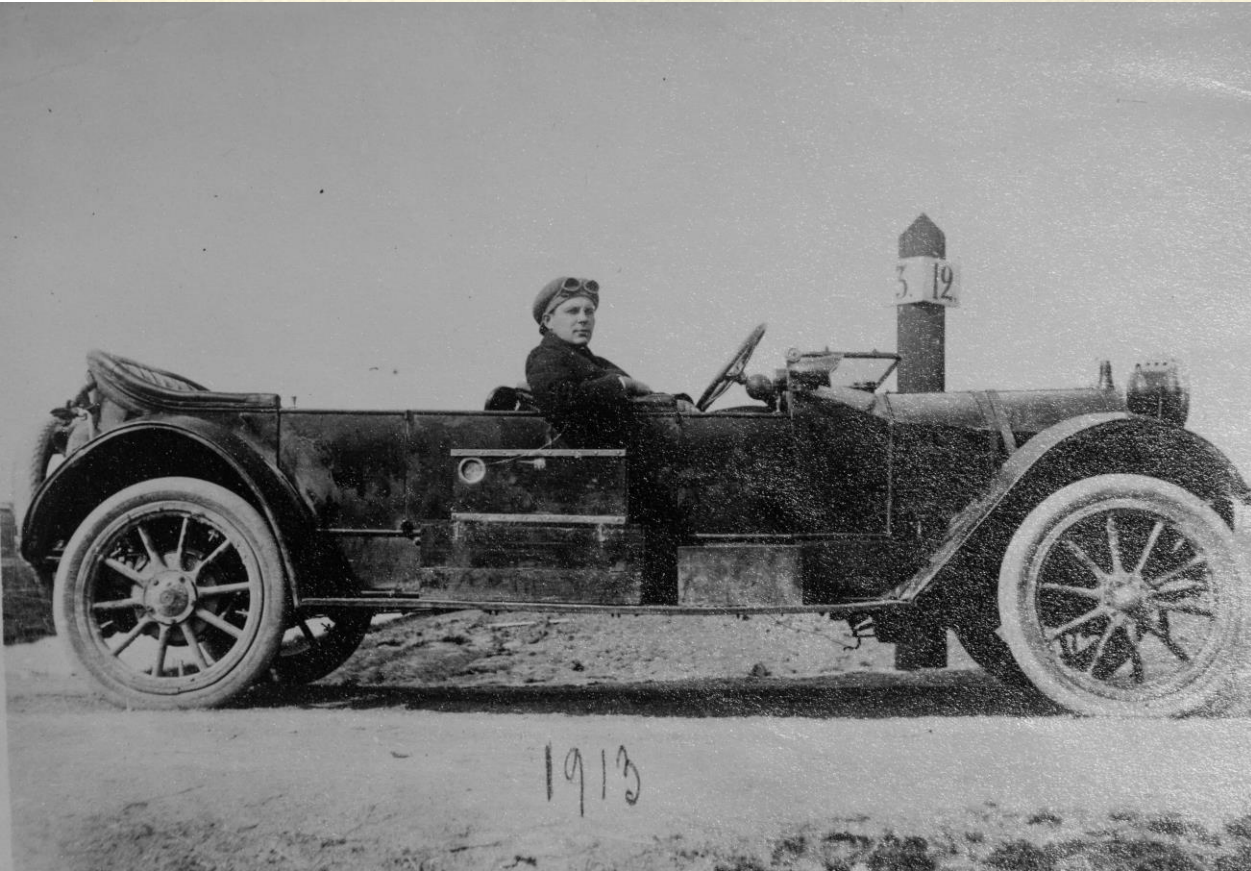
N:o 146.

Todistus.

Täten saan pyynnöstä todistaa, ~~että Herra~~ _____
_____ ~~on tänään toimitetussa koe-~~
~~ajossa osottanut kykenevänsä tyydyttävästi hoitamaan ja ohjaamaan~~
~~auttoa, ja että Herra~~ *Arto Frantsilan* ~~omistama~~
„ *Ford* “ ~~auto N:o~~ *18* ~~on ohjaus-,~~
~~jarru- ja merkinantolaitteisiinsa nähden yleisen maantie- ja katuliiken-~~
~~teen vaatimuksia vastaavassa kunnossa.~~

Tampereella, *8/9 1916.*

Henrik Ryselin

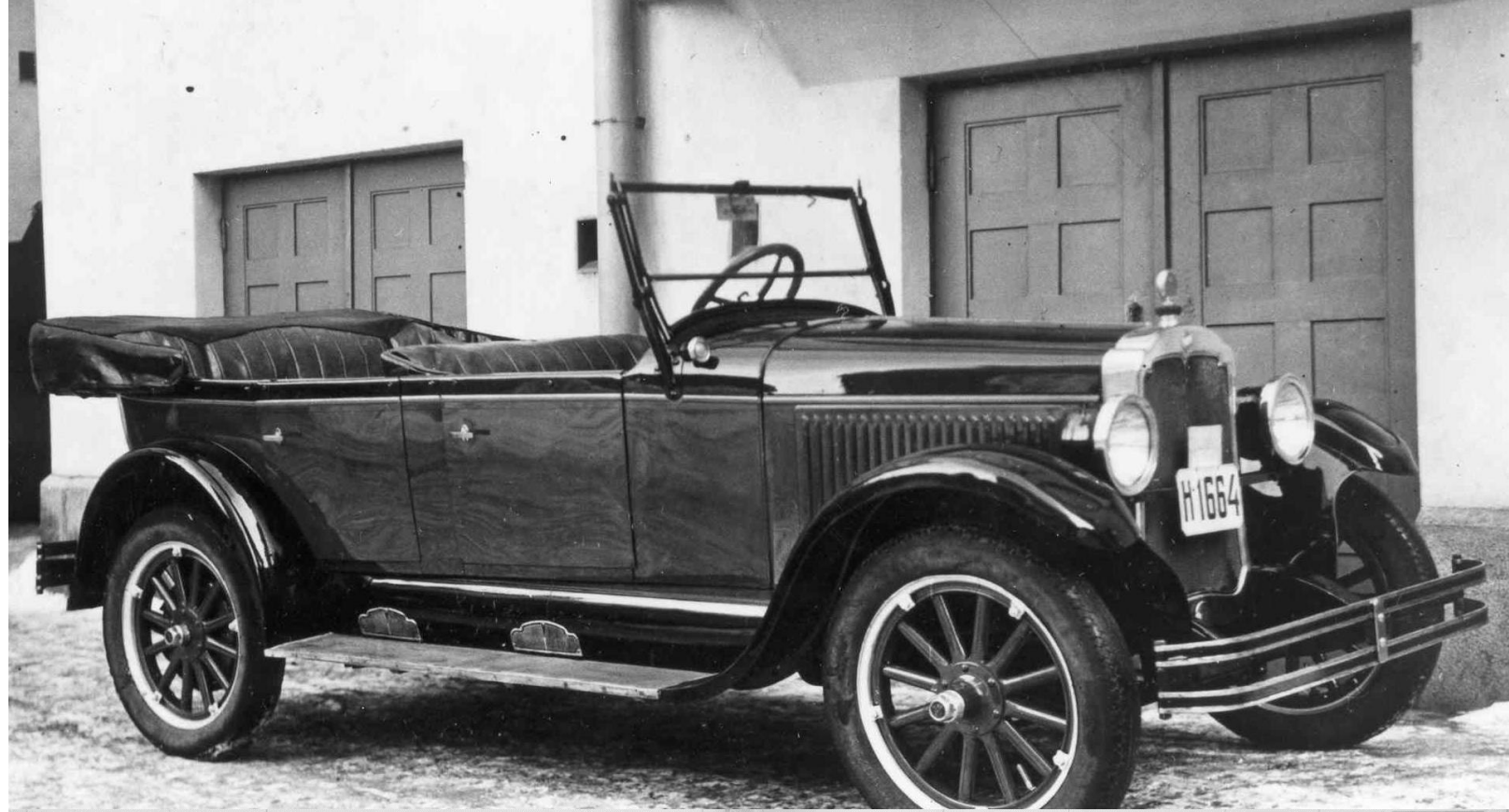
1913

KOKO MAAN KATTAVA REKISTERIJÄRJESTELMÄ

- **Suunnitteilla jo 1913 Helsingin maistraatin asettaman komitean johdolla**
- **Toteutuminen jäi sodan ja itsenäistymisen vuoksi vuoteen 1922**
- **Läänikohtaiset rekisterikirjat:**
  - Säilyneet
    - Helsingin kaupunki (KA)
    - Hämeen lääni (HMA)
    - Vaasan lääni (VMA)
    - Mikkelin lääni (Mmob)
    - Kuopion lääni (JMA)
    - Oulun lääni (Omob)
  - Kadonneet
    - Uudenmaan lääni
    - Turun ja Porin lääni
    - Viipurin lääni (osittain Viipurissa?)

Hämeen lääninkanslian arkisto
Ao:8 Automobiilirekisteri

1664.	16/3.1926	16.1664.	<p>Henk. auto, rouska-ajo, valmistaja: Oldsmobile, N:o 18700, paino 995 kg. 4-takt. räj. moott. 6 silint. läpimittä 7 cm. istuin pit. 9,20 m. valmist. ilon. kor. 42, ilmarenkaat: 30" x 4,95", 5 henkeä.</p>	10/6	<p>Kalle Heikki Niemi-Osmistaja minen, autokulj. Tampere, Länti- menk. 16.</p>	16/3.26	180.-	Val. 1926 lopp. Jomatrassa.
1664.	17/1.27	16.1664.	- - -	"	<p>Liitetyt autoliik. harj. J. A. Tellen- paimalle, Tampere</p>	19/1.27	180.-	Val. 1927 lopp.
					<p>Suut. Vaaran kosiini litm. 17/5.28 N:o 26260)</p>			

LÄÄNIKOHTAISET REKISTERIKORTISTOT

- Rekisterikortistoja pidettiin 1920-luvun lopulta lähtien, muutos tapahtui eri lääneissä eri aikoihin
- 1960-luvun puolivälissä rekisterikortistoja säilyttäville lääninhallituksille annettiin oikeus hävittää yli kymmentä vuotta aiemmin rekisteristä poistettujen ajoneuvojen kortit, on mahdollista, että vastaavia määräyksiä on annettu jo aiemmin
- Kortistoissa säilynyt kortteja pääasiassa 1950-luvun puolivälissä ja myöhemmin käytössä olleista ajoneuvoista
- Määräys luopua kortistojen ylläpidosta annettiin 1973
- Vallitsevan arkistokäytännön mukaisesti aineisto saatiin tuhota tästä kymmenen vuoden kuluttua
- Vaihtelevan suuri osa kortistoista kuitenkin pelastui ajoneuvoharrastajien haltuun

50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65

Autolle annettu tunnusmerkki HK-165
 Det bilen tillhörande sjenkenningsmärket

Henkilö
 aulo umpinainen, avonainen.
 bil läckt, öppen.

käyttö: yksityisä, ammattimainen liikenne.
 användning: privatkörning, yrkesmässig trafik.

merkki tai valmistusmerkki
 märke eller fabriksmärke } HOPCH

malli }
 typ } sedan

moottorinnumero
 motornummer } 2075 / 930750

oma paino: } 1920 kg, kokonaispaino: }
 egen vikt: } totalvikt: }

kantavuus: }
 bärförmåga: } kg, suurin akselipaino: }
 Motors drivkraft } storska axeltryck: }

Leivosainemäärä, valmistajan ilmoit. muk.
 hästkrafter enligt fabriksangivelsen
 41000

Verstusvuoden kuluessa tapahtuneet muutokset, uusintatarkastukset y.m.
 Förändringar under besiktningens åren, efterbesiktningar m.m.

Autossa on kuljettajan istuimet } 4 istuma- ja seisoma-
 I bilen finns, utom förarplatsen } sätt- och ställplatser

paikoina sekä tilaa }
 små utrymmen för } kg för luovuttamista. Kuljettajan vieressä on tilaa }
 henkilöille. } kg last. Vid sidan av föraren finns plats för }
 person. }

Auton suurin leveys }
 Bilen största bredd } cm. Sallittu laajuus }
 Tillåtna höjder } cm.

Omistajan nimi } Lars Hindenberg
 Ägarens namn }
 ammatti tai toimi } dipl.ins.
 yrke eller titel }
 kotipaikka } Tampere
 hemort }
 asuin-osoite }
 bostadsadress }
 Helsingin nimi, ammatti, kotipaikka ja osoite: }
 Innehavarens namn, yrke, hemort och adress: }

Autorekisterikortti
 Motorfordonsregistret, n:o 19

Ilmoitus veron määräk tai verovaltuutus Utgift om skattens belopp eller skattefrit.		Uusintatarkastukset. Efterbesiktningar.
Päivä. Datum.	mik	
14/4-50	5400:-/4	
31/12-57	7200:-/11	22/6-57
28/5-53	7200:-/1	16-52
2.4.54	7200:-/1	22.6.52
22/1-53	7200:-/1	29/6-54
9/1-56	7200:-/1	23/6-55
16/11-56	7200:-/1	27/6-56
31.7.57	14400:-/1	
6.2.58	7200:-/1	25.5.57
13.2.57	7200:-/1	27.6.58
2/2-60	7200:-/1	26/6-59
14.1.61	7200:-/1	29.6.60
29.1.62	7200:-/1	27.6.61
18.2.63	7200:-/1	12.7.62
1.6.64	7200:-/1	20.6-63
		20.7.64

K.Y. MOITUS TERTY
 MALAN GJORD
 1965 30.4 1965

ENTÄ JOS REKISTERIKANTAKORTTTIA EI LÖYDY

- Rekisteriotteet ajoneuvon mukana
- Katsastuskortit, Sisältää samat perustiedot kuin rekisterikortti: Omistaja, rekisteritunnus, tekniset perustiedot
- Vanhojen omistajien tiedot vanhoista rekisterinumeroista

Henkilö ..... auto Yksityinen/Ammattimainen ..... Rek. n:o AUS-24
 Valm. n:o 53-12162400 Rek. n:o TBB-85
 Kotipaikka: Keiluyäntäntie Helsingi Haltija: Finnish Chemicals Oy
00. Erkki Reponen

Merkki Dodge Tyypin N:o .....
 Malli 48 Phoenix RP2/3000-62 avo/umpi .....
 Op. 1810 kg. Kokp. 2350 kg. H.luku K + 2 + 3 + ... kg tavaraa
 Renkaat: 8,00-14"
 Käyttövoima: Bensiini/Kaasuöljy ..... M. til. 521 litraa
 Rek. merk. ehtoja: .....

Katsastusmiehen lomake n:o 2 C. 4.61 4302-61/89

Katsastettu	Km	Katsastettu	Km	Huomautuksia
16.5.62	AA			Muutosorm. 20.04.70.
10.6.64	7H			
11.6.65	7H			
9.9.66	7H			
7.6.67	36-39			
9.2.68	36-39			
28.5.69	15-39/39			
3.3.70	10-61			
23.8.71	10-64/59			
2.5.72	10-49/14			
7.5.72	10-52/37			

AUTOREKISTERIKESKUS (ARK)

- Autorekisterikeskus aloitti toimintansa 1.1.1966, jolloin ajoneuvorekisterien pito siirrettiin sen tehtäväksi, samalla luovuttiin läänitunnuksista uusien rekisteröintien yhteydessä
- 1965-1975 koneella kirjoitetut määrämuotoiset kortit
- 1975 -> Rekisterit atk-muodossa
- 1968 myös katsastustoiminta ja kuljettajantutkinnot siirtyivät ARK:lle
- Ajokorttirekisteri siirtyi virastolle 1972
- Useimpia lääninhallitusten kortistoja pidettiin yllä vuoteen 1973 asti


```
*****
UOC-7 LAJI: 1C, KUORMA-AUTO MERKKI: CHEVROLET VALM.NO: T-1787318 ERA: 8405 |
***** REKISTERÖITY: 11.05.71 KÄYTTÖNOTTOVUOSI: 38 VAKUUTUS: POHJOLA, 1875100, ALK.29.04.71 |
MALLI: HS157/4000 AKS.LKM: JÄRRYT: N HUUTOSKATS: . . MYYTY: 29.04.71 |
RENKAAT: 7.00-20 2X7.50-20 - OMISTAJA: VILPPULA, OLAVI MVJ / 04920 SAARENTAUS, |
KÄYTTÖVOIMA: BENSIINI/1 PAINOT: 2350 +3650 =6000 KG HENKILÖLUVUT: KL=1, KV=1, SP= TAVARAA: KG |
KOTIPAikka: 02/3446/505-8 TYYPPITOD: KORIRAKENNE: AVO PELTIPOHJA MOOTT: 3.55 L |
AKSELIPAINOT: 4600 KG ED.TUNNUSMERKKI: UG-16 LISALAITTEET: KIPPI KORIIYLITYS: 120/ CM |
LAVAN LAIDAT: 41 CM LEVEYS: 226/ CM |
-VUOSIPOISTO AJOERASSA 8405, POISTOPVM 31.12.83 / |
*****
```


MISSÄ LÄHTEET OVAT?

- Kukin Kansallisarkiston toimipiste sisältää oman toimialueensa lääninhallitusten, poliisilaitosten ja nimismiespiirien arkistoaineistot
- ARK:n aineistot ovat vanhemmilta osin Kansallisarkistossa Helsingissä
- Aineistot on järjestetty hieman eri tavoin, lähtökohtana kuitenkin kunkin viranomaisen toiminta-aikainen järjestys, asiakirjoja voi hakea Kansallisarkiston Vakka-tietokannan avulla ja tilata arkistolaitoksen toimipisteeseen katseltavaksi Astia-verkkopalvelusta, jatkossa näistä säilyy vain Astia ja tavoitteena on, että asiakirjat ovat katsottavissa digitaalisina ja haettavissa tekstintunnistuksen avulla, tähän on kuitenkin vuosia
  - Henkilötietoja sisältävissä aineistoissa on usein käyttörajoitus
  - Hävitysluvan aikoinaan saaneita rekisteri- ja katsastuskortteja, sekä muutamia rekisterikirjoja on SAHK:n kerhojen ja Mobilian hallussa, näistä löytyy luettelo esimerkiksi SAHK:n verkkosivuilta: <http://www.sahk.fi/19>

Tutkijasalikappale - säilytettävä asiakirjan yhteydessä
(306158)

Asiakkaan nimi Pentti, Mikko Aaro Juhani

0000306158

Toimituspäivä 01.06.2016
Eräpäivä 15.06.2016
Arkisto Helsingin poliisilaitoksen keskuspoliisiosaston liikenneosaston I arkisto

Arkistoyksikkö **Bh III:3** Luettelo yksityisautoista (1919 - 1921)

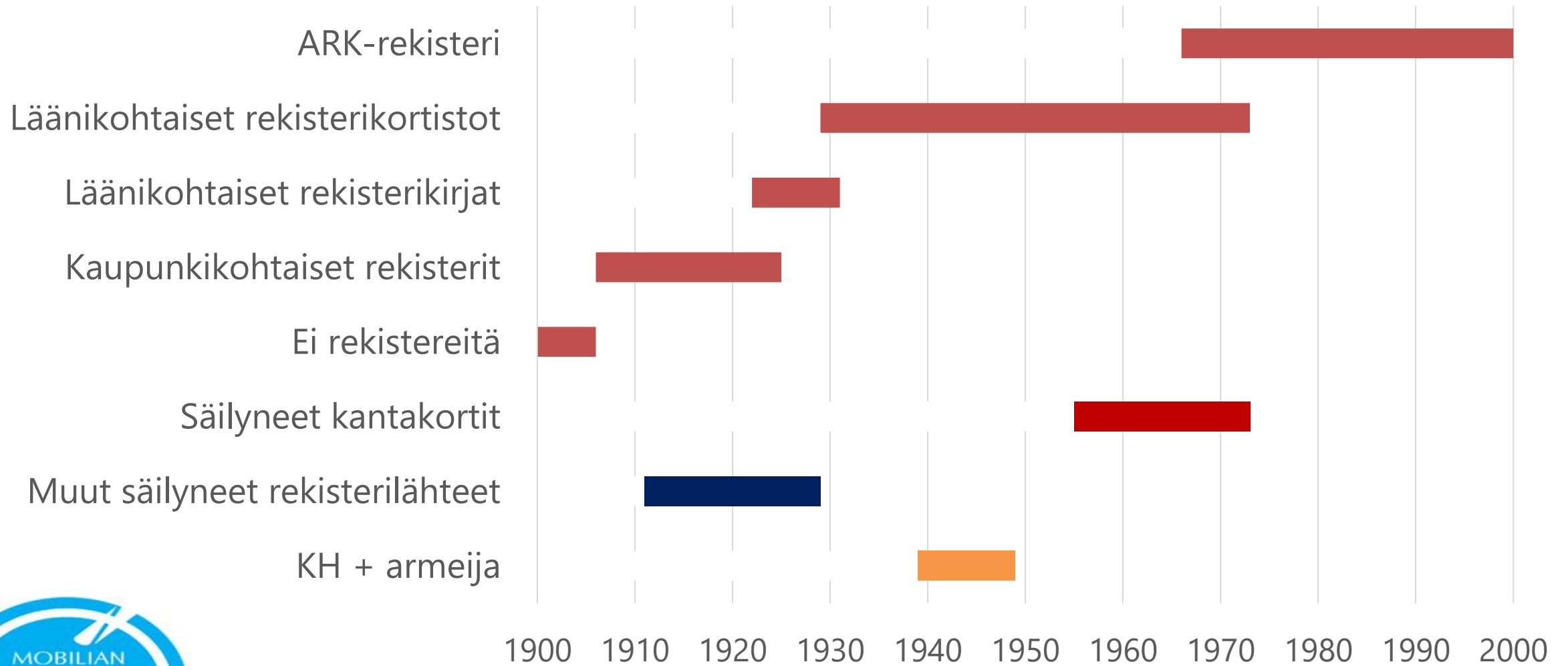
Säilytysyksiköt

Sijaintipaikka **M08**
SY tunnistus **Bh III:3 Helsingin poliisilaitoksen liikenneosaston I arkisto / Luettelo yksityisautoista**

Säilytysyksikön tyyppi SIDOS

Aineiston julkisuus
Aineiston käyttö ei vaadi käyttö lupaa.
Tietojärjestelmään ei ole merkitty käyttörajoitusta, mutta aineisto saattaa silti olla käyttörajoitettua.

Kort	Motor	HKr.	T y p	Ägare , Disponeras av:
33 a	-	36	Paige	Haikala
34 "	431969 F.	24	Ford	V.Paloheimo
35 "	F.10830	20	Benz	Alfred Tallqvist
36 "	-	12	Packard	Förenta Staternas konsul
37 "	-	17	Adler	O. J.Lindholm,
38 "	5256	28	B.A.G.	A.B.Lindfors
39 "	17635	18	Opel	O/Y.G.Strömberg
40 "	F.3799	17	Adler	Gustaf Paulig
41 "	" 18371	18	Opel	K.E.Vikholm,
42 "	1792	15	Adler	Julius Tallberg

Verzeichniss der bei der Ostsee-Division

befindlichen Kraftwagen

110773

<u>Armee Nr.</u>	<u>Fabrikat.</u>	<u>Art des Wagen.</u>
O.D.1	Oryx	Personen Wagen
O.D.2	"	" "
O.D.6	Opel	" "
O.D.7	N.A.G.	" "
O.D.8	Benz	" "
O.D.9	Protos	" "
O.D.10	Benz	Sanitäts-Kraftwagen
O.D.11	Presto	" "
O.D.12	"	" "
O.D.13	"	" "
O.D.14	"	" "
O.D.15	Audi	" "
O.D.16	"	" "
O.D.17	"	" "
O.D.18	Presto	" "
O.D.19	"	" "
O.D.20	Audi	Personen Wagen
O.D.21	Opel	" "
O.D.22	Stöwer	" "
O.D.23	"	" "
O.D.24	Rolle Royce	" "

POIKKEUSAIKOJEN REKISTERIT

- Ensimmäinen maailmansota / sisällissota
  - Ajoneuvojen luettelointi koko maassa
    - Nimismiespiirit, poliisilaitokset -> Kenraalikuvernöörin kanslia -> Venäjän armeija
- Valkoinen armeija
  - Käytössä olevat ajoneuvot
  - Sotasaalisajoneuvot
  - Omistajilleen palautettavat ajoneuvot
  - Sotakelpoiset ajoneuvot
  - Nimismiespiirien ja poliisilaitosten ilmoitukset moottoriajoneuvoista 1919-1925

TOINEN MAAILMANSOTA

- Suojeluskunnat vastuussa sotakelpoisten ajoneuvojen luetteloinnista omilla alueillaan
  - Ajoneuvojen ja omistajien luettelot ja liikekannallepano
  - Ajoneuvojen palautukset ja arvonmääritykset
  - Oton ja palautuksen yhteydessä luettelot , joissa rekisterinumero ja SA-numero
- Armeijan ajoneuvokirjanpito
  - SA-numerot ajoneuvot lähettäneiden suojeluskuntapiirien perusteella
  - Moottoriajoneuvotoimistot
  - Divisioonien moottoriajoneuvokirjanpito
  - Autokomppanioiden ja autokorjaamoiden kirjanpito

TOINEN MAAILMANSOTA

Kansanhuolto

- Valvoi mm. moottoriajoneuvojen siviilikäyttöä, polttoaineita ja renkaita 1939-1949
- Käytössä olevien ajoneuvojen KH-kortit
  - Sisältävät vastaavat tiedot kuin rekisterikortit + tietoa ajoneuvon käytöstä
- KH-numeroista ja rekisterinnumeroista luetteloita kaikista kansanhuoltoapiireistä
- Kortistot hyvin säilyneet ja järjestetyt

MITEN SAADAAN LIHAA REKISTERIAINEISTOJEN MUODOSTAMAN LUURANGON PÄÄLLE?

- Rekisteri kertoo vain kuka ajoneuvon omisti sekä ajoneuvon tekniset- ja vakuutustiedot
- Lisäksi tarvitaan tietoa, mihin ajoneuvoa on käytetty, sekä mitä sen omistajat ovat tehneet ja keitä he ovat olleet
- Ajoneuvon edellisten omistajien antamat tiedot kannattaa kirjoittaa aina ylös
- Valokuvat ovat erinomaista lähdemateriaalia
- Kannattaa muistaa, että ajoneuvon historia ei pääty sen "ensimmäisen käyttöhistorian" loppuun ja harrastekäytön alkuun

MITEN KÄYTETÄÄN MUISTITIETOA LÄHTEENÄ

- Muistitieto on usein ainoa lähde yksittäisten yksityisessä omistuksessa olleiden ajoneuvojen historiasta
- Olennaista kirjoittaa ajoissa muistiin ja hakemukseen auki, mitä on kerrottu, kuka on kertonut, koska on kerrottu
- Periaatteessa, mitä varhaisemmasta perimätiedosta on kyse, sen luotettavampaa tieto on, vai onko?
- Tieto muuttuu, ellei sitä kirjoiteta ylös
- Yleensä kannattaa kirjoittaa ylös se, mitä itse on ajoneuvolla tehnyt, tätä varhaisemmat "tiedot" ovat aina enemmän tai vähemmän epävarmoja
- Muistitietoja tukemaan kannattaa käyttää valokuvia, rekisteritietoja, henkilöhistoriaa yms. joilla voidaan osoittaa muistitiedon pitävän paikkansa

MINKÄLAISTA HISTORIATIETOA HAKEMUKSEEN HALUTAAN?

- Lautakunta haluaa ennen kaikkea tietoa avustuksen kohteena olevan ajoneuvon käyttöhistoriasta Suomessa
- Hakemukseen on hyvä perustella, miksi kyseinen ajoneuvo on historialtaan paikallisesti tai valtakunnallisesti merkittävä
- Merkittävää historiaa on myös paikallinen historia, ei vain presidenttien autot
- Ajoneuvon historian voi selvityksessä suhteuttaa sen käyttöaikakauden laajempaan historiaan, esim. linja-autojen ja vuokra-autojen merkitys Suomen liikenteessä 1920-luvulta 1950-luvulle

HYÖDYLLISIÄ VERKKOSIVUJA

Kansallisarkisto on siirtymässä uuteen arkistojärjestelmään, mistä johtuen kaikki palvelut eivät toimi tällä hetkellä. Uuden järjestelmän pitäisi tulla käyttöön vuonna 2021.

- Kansallisarkiston digitoidut aineistot: <http://digi.narc.fi/digi/>
- Kansallisarkiston puolustusvoimien ja puolustushallinnon aineisto: <http://kronos.narc.fi/aarre/aarre.php>
- Kansallisarkiston asiakirjojen tilaus: <https://astia.narc.fi/astiaUi/>
- Kansallisarkiston tietopyynnöt: https://astia.narc.fi/astiaUi/research_menu.php
- Kansalliskirjaston digitoidut aineistot: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>
- Museoiden, kirjastojen ja arkistojen yhteinen tietokanta: <https://www.finna.fi/>
- Perinneajoneuvorekisterin kotisivu: <https://www.mobilia.fi/kokoelmat/perinneajoneuvorekisteri>
- Viipurin läänin moottoriajoneuvojen luettelo: <https://kampiveivi.fi/viipurin-laenin-autot/>

Kiitos!

Mikko Pentti

mikko.pentti@mobilia.fi

